

VERTROUWELIJK

23 JUN 1975

Reg.
Class. no.

MAANDOVERZICHT

No. 5 1975

BINNENLANDSE VEILIGHEIDSDIENST

B I N N E N L A N D S E V E I L I G H E I D S D I E N S TV E R T R O U W E L I J K

Maandoverzicht nr. 5 - 1975
(Tijdvak van 1-5-1975 t/m 31-5-1975)

I N H O U D

Nr. 1.237.591	Blz.
CPSU-delegatie op bezoek bij CPN	1
Algemeen Nederlands Jeugdverbond	3
Nederlandse Vrouwenbeweging	5
Anti-imperialisme-groepen in Nederland	7
Huidige positie en standpunten van Albanië en de A.A.P.	9

CPSU-delegatie op bezoek bij CPN

Blijkens een mededeling in "De Waarheid" heeft een relatief zware delegatie van de Communistische Partij van de Sowjet-Unie (CPSU), bestaande uit W.W. ZAGLADIN (plaatsvervangend hoofd van de afdeling Internationale Betrekkingen van het Centraal Comité van de CPSU) en D.N.MOTSJALIN (hoofd van een onderafdeling van de afdeling Internationale Betrekkingen van het Centraal Comité van de CPSU) op 30 en 31 mei 1975 informele besprekingen gevoerd met een CPN-delegatie, bestaande uit P.de GROOT (erelid van het Partijbestuur en oud-voorzitter van de CPN), H.HOEKSTRA (voorzitter van de CPN), R.HAKS (lid van het Dagelijks Bestuur en politiek secretaris van het districts Amsterdam), J.IJISBERG (lid van het Dagelijks Bestuur) en W.HARTOG (lid van het Partijbestuur). Sinds 1964, toen een afvaardiging van het Centraal Comité van de CPSU aanwezig was bij het 21ste CPN-congres, is een ontmoeting tussen vertegenwoordigers van beide partijen niet meer voorgekomen.

Het betreffende communiqué vermeldt dat het Dagelijks Bestuur van de CPN het Centraal Comité van de CPSU om het sturen van een delegatie had verzocht. Een dergelijk verzoek was min of meer te verwachten na de publicatie in "De Waarheid" van de rede, die door oud-CPN-voorzitter De GROOT medio januari in een vergadering van het Partijbestuur werd uitgesproken. Daaruit sprak een zodanige, tot die tijd ongebruikelijke, positieve opstelling tegenover de CPSU en haar politiek, dat vermoed kon worden dat aan het latent al langer bestaande verlangen naar normalisering van de betrekkingen met de CPSU een nieuwe impuls gegeven zou worden.

De vertegenwoordigers van beide partijen zouden gesproken hebben over "vraagstukken betreffende inhoud en vormen van de verhoudingen tussen de CPSU en de CPN in het verleden en in de toekomst en over de mogelijkheden voor de ontwikkeling van deze verhoudingen in positieve zin". Voorts wordt melding gemaakt van niet nader aangeduide "voorstellen", die in de loop der besprekingen zouden zijn gedaan. De bewoordingen van het communiqué maken duidelijk, dat de besprekingen niet bedoeld waren om definitieve regelingen te treffen maar om de mogelijkheden tot een vergelijk af te tasten. Hoewel in het communiqué niet met zoveel woorden wordt gesproken over de sfeer waarin het overleg heeft plaats gehad, mag uit het gebruik van de kwalificatie "kameraden" voor de Sowjet-gesprekspartners toch worden afgeleid, dat de CPN de toekomst hoopvol

tegemoet ziet.

Merkwaardig is dat in het communiqué de nadruk wordt gelegd op het informele karakter van de besprekingen. In de documenten van het 24ste CPN-congres, dat in 1972 werd gehouden, werd ten aanzien van de betrekkingen tussen communistische partijen gesteld, dat deze alleen "van partijbestuur tot partijbestuur" onderhouden mogen worden. Weliswaar pleitte partijvoorzitter HOEKSTRA, toen hij in september 1973 een bijeenkomst van Westeuropese CP'en in Stockholm bijwoonde, voor informele contacten, maar dat sloeg op de betrekkingen met CP'en in "kapitalistisch Europa", waarvoor de CPN toen bijzondere belangstelling had. Ook doet het vreemd aan dat de uitnodiging, gericht aan het Centraal Comité van de CPSU, afkomstig is van het Dagelijks Bestuur en niet van het Partijbestuur, dat waarschijnlijk zelfs in het geheel niet in de zaak gekend is.

Hoewel de door P.de GROOT in januari jl. gehouden rede voor de geschoolde CPN'er een vingerwijzing had kunnen zijn, zal het bericht in "De Waarheid" over de besprekingen met de Sowjet-delegatie bij de meeste CPN-leden toch een schok teweeg gebracht hebben. De laatste maanden namelijk lag in CPN-publicaties sterk de nadruk op de noodzaak van een autonome politiek; dit naar aanleiding van de overwinning van de Vietnamese Werkers Partij, door de CPN toegeschreven aan de door die partij gevoerde politiek van nationale zelfstandigheid. Een dergelijke opstelling te rijmen met het huidige overleg met de CPSU zal voor tal van CPN-leden niet eenvoudig zijn. Hoezeer de CPN-leiding ook stipuleert dat de autonomie-politiek gehandhaafd blijft, in zeker opzicht betekent de huidige ontwikkeling toch het afzwakken van beschuldigingen die nog in het recente verleden aan het adres van het revisionisme (i.c. de CPSU) zijn geuit.

Het was voor de CPN-leiding wenselijk, dat nog vóór het 25ste partijcongres (6-8 juni) met de verbetering van de betrekkingen een begin zou worden gemaakt om te voorkomen dat de CPSU behoefte zou gevoelen de partijleiding in verlegenheid te brengen en de gang van zaken op het congres te beïnvloeden b.v. door het sturen van een in weinig vleierende bewoordingen gestelde begroetingsboodschap.

*

* *

Algemeen Nederlands Jeugdverbond

Behalve de als routinematig te kwalificeren acties ten behoeve van de (Voorlopige) Revolutionaire Regering van Zuid-Vietnam en de acties tegen de zogenaamde studentenstops, organiseerde het ANJV in de afgelopen maand zijn jaarlijks Pinksterkamp.

Aan het voornemen om dit kamp van 17 - 19 mei te houden werd bekendheid gegeven via een oproep in het ANJV-orgaan "Jeugd" van 26 april 1975 en d.m.v. een artikel in het CPN-dagblad "De Waarheid".

Ongeveer 300 jongeren uit alle delen van het land gaven aan de oproep gehoor en kwamen naar de camping "Kingshome" te Soest. Het kamp, dat in het teken stond van het 30-jarig bestaan van het ANJV, werd geopend met een meeting in de grote tent op de camping, waar namens de CPN door de heer G. MAAS, lid van het Partijbestuur, een uiteenzetting gegeven werd over het onderwerp "dertig jaar bevrijding". Naast de gebruikelijke sportwedstrijden en de muzikale evenementen werd gedurende dit Pinksterweekend traditiegetrouw ook een plaatsje ingeruimd voor "politieke strijd".

Op zondag 18 mei stond van 13.00 tot 18.00 uur een boswandeling op het programma. Er was echter geen geheim van gemaakt dat het de bedoeling was een demonstratieve tocht naar het vliegveld Soesterberg te houden. Enkele honderden deelnemers aan het kamp demonstreerden bij het vliegveld onder de leuzen:

- tegen vervanging van de Starfighter;
- voor verlaging van de defensielasten;
- geen atoombommen voor ons land;
- verwijdering van de in ons land opgeslagen atoombommen.

Aan het eind van de demonstratie hield de landelijk voorzitter van het ANJV, de heer J. BOSMA, een toespraak, waarin hij erop wees dat "iedere vervanging van de Starfighter schadelijk is voor ons land". Door deze uitspraak is eens te meer duidelijk geworden dat het ANJV zijn oorspronkelijke eis, de Starfighter niet te vervangen door een vliegtuig dat bestemd en geschikt is voor het uitvoeren van nucleaire taken, heeft verscherpt en thans op het standpunt staat dat iedere vervanging van de Starfighter uit den boze is.

Deze verscherpte positiebepaling moet echter niet gezien worden als een concessie aan de standpunten van het Landelijk Komitee "Geen miljarden voor nieuwe straaljagers", waarin o.m. organisaties als de Socialistische Partij, de Kommunistische Eenheidsbeweging Nederland m.l., de Internationale

Kommunistenbond en de Bond van Dienstplichtigen zich verenigd hebben. Veeleer wil het ANJV zich hiermee in navolging van de CPN duidelijker afzetten tegen de opstelling van de PvdA.

Gedurende de Pinksterdagen werd voor het kamp van de Amerikanen op Soesterberg een zogenaamde Picket-line gehouden, gevormd door elkaar aflossende deelnemers aan het ANJV-kamp.

*

* *

Nederlandse Vrouwenbeweging

Door het Hoofdbestuur van de NVB werden in de afgelopen maanden stappen ondernomen om samen met andere organisaties en groepen op 31 mei j.l. een landelijke vrouwenmanifestatie te organiseren in het kader van het Jaar van de Vrouw.

De NVB, die zich van het begin af heeft afgezet tegen wat zij noemt "het passieve karakter" van het Nationale Comité van het Internationale Jaar van de Vrouw 1975, wilde met de manifestatie gestalte geven aan haar opvatting dat slechts actief optreden van de vrouwen zélf beslissend zal zijn voor een positieverbetering van de vrouwen.

Teneinde de manifestatie een zo breed mogelijke basis te geven werd een initiatief-comité gevormd waarin behalve de NVB o.m. de PPR-Vrouwen, de PSP-Vrouwen, Dolle Mina en Man-Vrouw-Maatschappij vertegenwoordigd waren.

Blijkens een publikatie van het Hoofdbestuur van de NVB is het streven naar een brede basis echter mislukt doordat "een aantal organisaties" zich terugtrok uit het initiatiefcomité, terwijl het Vrouwenkontakt in de PvdA (De Rooie Vrouwen) liet weten o.m. wegens te drukke werkzaamheden i.v.m. het Jaar van de Vrouw niet aan het initiatief te kunnen medewerken.

De Dagelijkse Leiding van de NVB besloot toen alléén het initiatief te nemen tot het organiseren van een "Vrouwenaktiedag '75", maar daarnaast de pogingen voort te zetten om tot enigerlei samenwerking met vooral socialistische vrouwen te komen.

Om propaganda te maken voor de "Vrouwenaktiedag '75" op 31 mei in Marcanti te Amsterdam werden vooraf door de NVB-afdelingen in verschillende plaatsen in het land zogenaamde "open dagen" gehouden d.w.z. openbare vergaderingen, waarin door Hoofdbestuursleden het doel van de Vrouwenaktiedag '75 werd toegelicht.

Verder werd herhaalde malen in het CPN-dagblad "De Waarheid" aandacht aan de manifestatie gewijd, evenals in het maandblad "Vrouwen" van de NVB. Vermoedelijk leidde deze intensieve propaganda er toe dat op zaterdag 31 mei, naar schatting van De Waarheid, meer dan 1000 vrouwen (en mannen) uit alle delen van het land naar Marcanti in Amsterdam kwamen. Een opmerkelijk groot aantal vergeleken met de opkomst ter gelegenheid van de Vrouwenaktiedagen in voorgaande jaren, toen vrijwel nooit meer dan 400 deelnemers werden geteld.

Het aantal leuzen, waaronder deze Vrouwenaktiedag '75 gehouden werd ging het dozijn te boven en varieerde van "gelijke rechten voor de vrouw" tot "geen aanschaf van straaljagers".

Evenals dit het geval was bij de ANJV-demonstratie tijdens de Pinksterdagen, heeft ook de NVB de in de voorbereiding genoemde leuze "Geen atoom-straaljagers" gewijzigd in "Geen straaljagers".

De NVB-voorzitster, mevrouw Van der LAAN-Woudenberg wees er in haar openingsrede op dat de vrouwen steeds actiever gaan optreden voor hun rechten en dat de NVB daarin een stuwende rol speelt. Zij deelde verder mede dat in de voorbereiding van de manifestatie talrijke sympathiebetuigingen bij de NVB waren binnengekomen, waaronder die van de PvdA en van de VVDM. In de rede van de secretaresse van de NVB, mevrouw DIVENDAL-Klok, viel te beluisteren dat de NVB halverwege het Jaar van de Vrouw ontevreden is over het achterwege blijven van werkelijke acties zoals o.m. "het aan de kaak stellen van de uitbuiting door de ondernemers". Spreekster stelde zich op tegen de door het Nationale Comité voor het Internationale Jaar van de Vrouw 1975 voorgestelde solidariteit met alle vrouwen en benadrukte dat de NVB solidariteit wél nodig acht, maar dan meer in het bijzonder met bijv. de vrouwen van Vietnam en Indonesië. Voorts vestigde zij er de aandacht op dat de acties van de NVB niet alleen gericht zijn op de rechten en de vrijheden van de vrouwen maar op de leef- en werkomstandigheden van de hele arbeidersbeweging.

Deze Vrouwenaktiedag '75 is, zo vervolgde zij, dan ook bedoeld als een oproep aan de vrouwen om geen genoegen te nemen met de "magere vertoning" die door de Regering Den UIJL in dit Jaar van de Vrouw wordt weggegeven, maar om zich actief in te zetten voor hun eisen "voor verbetering van het levenspeil en voor vrede en vooruitgang".

Na toespraken van een viertal gastspreksters werd namens de deelnemers een felicitatiebrief gezonden aan de Revolutionaire Regering van Zuid-Vietnam, waarin het volk van Vietnam werd geluk gewenst met de op het Amerikaanse imperialisme behaalde overwinning.

De manifestatie werd besloten met een demonstratieve tocht naar het Beursplein, waar het slotwoord werd gesproken.

*

* *

Anti-imperialisme-groepen in Nederland

In de jaren zestig zijn in Nederland tal van organisaties opgericht die zich op enigerlei wijze gingen bezighouden met de situatie en de ontwikkelingen in de Derde Wereld. Een aantal daarvan zet zich uitsluitend in voor financiële en materiële steun aan de bevolking van daarvoor in aanmerking komende landen. Een aantal andere organisaties ontplooit activiteiten vanuit een duidelijke stellingname t.a.v. de politiek van het land waarvoor speciale belangstelling bestaat, ofschoon ook in dat geval steunacties veelal centraal staan. In het laatste geval komen de baten van deze acties aan slechts een gedeelte van de bevolking, veelal aan één in een bepaald gebied opererende bevrijdingsbeweging, ten goede.

De zogenaamde anti-imperialistische beweging is van mening dat de genoemde Derde Wereld-organisaties niet kunnen (of willen) inzien dat de situatie onder de volkeren in de Derde Wereld slechts dan verbeterd kan worden als het imperialisme - en het kapitalisme - vernietigd is. Die beweging legt juist het accent op de samenhang tussen de strijd tegen het imperialisme en kapitalisme - ook in eigen land - en de strijd van de volkeren in de Derde Wereld.

De visie van het Landelijk Vietnam Komitee (LVK)

Het Landelijk Vietnam Komitee (LVK), een "massa"-organisatie van de maoïstische organisatie Kommunistische Eenheidsbeweging Nederland marxistisch-leninistisch (KEN/ml), oordeelt dat geen der bestaande anti-imperialisme-groeperingen tot nu toe in staat is gebleken een brede massa-organisatie op te bouwen. In de visie van de Landelijke Leiding van het LVK ligt de oorzaak van dit falen in de door deze groeperingen gevolgde politiek en werkwijze.

"Het criterium waaraan wij onszelf en andere anti-imperialistische organisaties moeten toetsen is hoe wij met een revolutionaire politiek het Nederlandse volk kunnen bereiken en de invloed van de burgerlijke organisaties terug kunnen dringen. Om dit te bereiken zullen wij en andere anti-imperialistische organisaties moeten veranderen o.a. door het afbreken van het sektarisme en intellektualisme en door het opzetten van een professioneel apparaat."

Hieruit wordt de conclusie getrokken dat:

"we ons niet meer op het Vietnam-werk moeten richten om langs die weg tot bredere samenwerking en massa-invloed te komen" maar dat "we al onze aandacht, kracht, kennis en energie moeten richten op het ontwikkelen van initiatieven en op het overtuigen van andere anti-imperialistische organisaties om mee te werken aan een revolutionaire Derde Wereldbeweging."

De Landelijke Leiding komt tot de slotsom dat in Nederland voldoende bestaansgrond is voor een zelfstandige anti-imperialistische massabeweging. Leden van hiervoor in aanmerking komende organisaties moeten elkaar vinden op basis van duidelijke afspraken, van waaruit vervolgens de meer "burgerlijke" organisaties (in de Derde Wereld-beweging) benaderd moeten worden.

Dat het LVK zich in deze een belangrijke rol heeft toegedacht, moge blijken uit de plannen om samen met andere groeperingen een anti-imperialistisch bulletin uit te geven, dat moet dienen als een samenwerkingsverband tussen de deelnemende groeperingen en als middel om discussies m.b.t. de Derde Wereld op gang te brengen. Groeperingen die het LVK hierbij op het oog heeft zijn onder ander het Netherlands Students' Bureau for International Coöperation (NESBIC), dat het Tijdschrift voor Anti-imperialisme Scholing (TAS) uitgeeft en verschillende sympathiecomité's, waaronder de respectievelijk door de maoïstische organisaties Socialistische Partij (SP) en Kommunistische Organisatie voor Rijnmond en Omstreken marxistisch-leninistisch (KORO/ml) opgerichte Komitees Vrij Chili en Azania Komitee.

Van enige omvang en eenheid in de anti-imperialistische beweging kan tot op heden niet gesproken worden. Dat de plannen van het LVK om hierin verandering te brengen en met name om organisaties van de Derde Wereldbeweging onder de noemer anti-imperialisme bijeen te brengen, zullen slagen lijkt niet waarschijnlijk. Daarvoor liggen met name de uitgangspunten te ver uit elkaar.

*

* *

HUIDIGE POSITIE EN STANDPUNTEN VAN ALBANIË EN DE A.A.PVia breuk met de Sowjet Unie naar China

Albanië, de kleinste en voorlopig nog minst ontwikkelde Balkanstaat is, als gevolg van de positie die de leidende communistische Albanese Arbeiderspartij (AAP) - sedert 1960 in het openbaar - in de internationale communistische beweging heeft ingenomen, min of meer in een isolement terechtgekomen. De sterk orthodoxe, dogmatische AAP onder leiding van Enver HOXHA (spr.: 'Hodja') heeft intern altijd consequent een stalinistische koers gevolgd en kwam daardoor aan het einde van de jaren '50 in een open ideologisch conflict met de CPSU die STALIN inmiddels van zijn voetstuk had gehaald. De verhouding tussen CPSU en AAP had echter al eerder een geduchte knauw gekregen toen partijleider CHROESTSJOW in 1955, twee jaar na de dood van STALIN, overging tot toenadering tot Joegoslavië's partijleider TITO en diens "eigen weg naar het socialisme" erkende. Een door de CPSU gelanceerde aanval op de CP-China tijdens de bijeenkomst van 81 CP-delegaties in Moskou (november 1960) stuitte op heftige protesten van de AAP-vertegenwoordiging en HOXHA verliet voortijdig de conferentie. In 1961 koos de AAP openlijk en onvoorwaardelijk partij voor de CPC uit verzet tegen voorgedij van de CPSU. Op het 22e CPSU-congres, waarvoor geen Albanese waarnemers waren uitgenodigd, was de AAP het mikpunt van CHROESTSJOW's kritiek, die indirect ook tegen de CPC was gericht.

De ontstane lotsverbondenheid tussen de AAP en de CPC bracht met zich mee dat Albanië zich bijvoorbeeld uitsprak voor de Chinese afwijzing van de door Moskou gepropageerde principes van vreedzame coëxistentie en die veroordeelde als "capitulationisme uit angst voor een nucleaire oorlog". Inmiddels zag Tirana de economische hulp van de Sowjet Unie in snel tempo verminderen. De Volksrepubliek China was echter bereid haar politiek en economisch geïsoleerde medestander te hulp te komen en de door de Sowjet Unie verlaten plaats in te nemen. Met Chinese hulp werden tal van bestaande projecten voltooid en nieuwe aangepakt. Aldus kon (in 1971) het tot heden grootste project in Albanië in bedrijf worden gesteld: de "MAO Tse-toeng"-waterkrachtcentrale aan de rivier de Drin, die het gehele noorden van het land van electriciteit voorziet. De handel met China groeide tot ongeveer

50% van de totale buitenlandse handel van Albanië.

Het Albanees-Chinees saamhorigheidsgevoel nam sterk toe en toen de Chinese premier TSJOE En-lai in 1964 een bezoek aan Albanië bracht werd hij onthaald met spandoeken waarvan het opschrift luidde: "Wij en China zijn 700 miljoen(man) sterk". De vereenzelviging met de Chinezen resulteerde twee jaar later in een Albanese Culturele Revolutie die onder meer ook muurkranten te zien gaf en, analoog aan de Rode Garde, een jeugdmilitie die in opstand kwam tegen de laatste resten van religieus traditionalisme en een ware beeldenstorm hield.*) Eveneens in navolging van Peking werden in het Albanese leger de rangen en onderscheidingstekens afgeschaft (1966) en trachtte men te komen tot de vorming van een echt "volksleger" via doorbreking van het militair establishment. Beqir BALLUKU, toen nog minister van Defensie, en lid van het Politbureau van de AAP, vervulde hierbij een belangrijke rol. In tegenstelling tot China verliep de Albanese Culturele Revolutie echter zeer gedisciplineerd, vooral omdat de partij een sterke greep had op de uitwerking ervan.

Het ingrijpen van Warschau Pact-landen in Tsjechoslowakije, in augustus 1968, markeerde principiële veranderingen in de internationale opstelling van Albanië, primair ten opzichte van de autonoomgezinde Oosteuropese landen Joegoslavië en Roemenië, secundair en in mindere mate met betrekking tot China, wellicht TSJOE En-lai's vroegere uitspraak: "ver water blust een vuur niet" indachtig. Op 5 september 1968 stapte Albanië formeel uit het Warschau Pact, waarvan het sinds de oprichting deel had uitgemaakt, maar al jarenlang niet meer aan de vergaderingen deelnam.

Nadien trad duidelijk een verbetering in in de relaties met Joegoslavië en Roemenië, ondanks blijvende ideologische tegenstellingen. Voor het eerst sinds 20 jaar noemde HOXHA in een redevoering TITO in positieve zin, onthield Tirana zich van bijvalsbetuigingen toen in het Joegoslavische Kosovo in 1969 de roep om hereniging met Albanië opnieuw luider werd, en leefden de handelsbetrekkingen tussen beide landen weer op. Er werd een regeling getroffen voor een vrijer personen-verkeer, de

*) Albanië riep zich uit tot "eerste atheïstische staat ter wereld", nadat de "religie tegen mei 1967 gedwongen was aan de jongeren 2169 kerken, moskeeën, kloosters en andere religieuze instellingen over te dragen". (Albanees literair maandblad Nendori van september 1967).

wegen naar Joegoslavië werden verbeterd en nieuwe spoorverbindingen kwamen tot stand, in het noorden naar de deelrepubliek Montenegro en in het zuiden naar de deelrepubliek Macedonië.

Roemenië ondervond de Albanese sympathie mede doordat het duidelijk stelling had genomen tegen het ingrijpen in Tsjechoslowakije. Felicitaties en delegaties ter gelegenheid van vieringen en herdenkingen van staats- en partijzaken werden, in tegenstelling tot de andere Oostbloklanden, normaal gecontinueerd.

De toenadering tot zowel Joegoslavië als Roemenië leidde, onder druk van de in Albanië als zeer reëel ervaren dreiging van een Sowjet-interventie, tot de verklaring van "steun en solidariteit van het gehele Albanese volk" aan Roemenië en Joegoslavië bij een eventuele Sowjet-aanval en tot de oproep om zich daartegen "gezamenlijk voor te bereiden".

Ofschoon sinds 1968 de wegen van Albanië en China wat minder vaak parallel schijnen te lopen blijven "de Albanese communisten en het gehele Albanese volk er trots op zulke nauwe bondgenoten en loyale vrienden te hebben in de Volksrepubliek en de CP-China met de grote marxist-leninist MAO Tse-toeng aan het hoofd. Met de Volksrepubliek en de CP-China voelen zij zich verbonden door gemeenschappelijke idealen en wegen naar de vestiging van het socialisme door marxisme-leninisme, dezelfde taken in de geest van proletarisch internationalisme en onafgebroken strijd met dezelfde idealen tegen de supermachten". (CC-secretaris van de AAP, Petro DODE op 8 november 1974 t.g.v. 33 jaar AAP.)

Formeel was het Albanië - zelf sinds 1955 lid - dat de toelating van de Chinese Volksrepubliek en de uitstoting van Taiwan in de Verenigde Naties initieerde (1971), ofschoon de Chinees-Amerikaanse toenadering bepalend was geweest voor het klimaat waarin dat kon geschieden. Datgene wat Peking en Tirana aan elkaar bindt is vooral de waakzaamheid tegen Sowjet-hegemonie en afschuw over "de revisionistische tragedie in de Sowjet Unie na de dood van STALIN" (Petro DODE eveneens t.g.v. 33 jaar AAP). Hoewel Moskou sinds 1973 de Albanezen bij tijd en wijle weer "broeders" noemt en tracht tot normalisatie van de betrekkingen te komen, weigert Albanië consequent op enig voorstel in te gaan, aangezien de Sowjets "met de ene hand op duivelse wijze de olijftak aanreiken, denkend dat het bloederige mes, dat verstopt is in de andere, niet wordt gezien. Wij marxisten-leninisten zijn er trots op hun vijand te zijn" (Mehmet SHEHU, premier, minister van Defensie en lid van het Politburo van de AAP, op 1 oktober 1974).

Albanese accenten in de buitenlandse politiek

De aangelegenheden waarover in Albanië niet voor de volle honderd procent hetzelfde wordt gedacht als in de Volksrepubliek China liggen bij uitstek in het vlak van de buitenlandse politiek.

Bij de inschatting van het gevaar dat men van de Verenigde Staten afkomstig veronderstelt is de prioriteit die Albanië eraan toekent, boven de Sowjet-dreiging, het accentverschil. De statuten van de AAP stellen dat de "heersende groep Sowjet-revisionisten de voornaamste vijand binnen de internationale communistische beweging" is, maar "het Amerikaanse imperialisme is de gemeenschappelijke hoofd-vijand van alle volkeren van de wereld". De in 1971 ingezette Sino-Amerikaanse toenadering werd dan ook niet toegejuicht, NIXON's bezoek aan Peking bleef in de Albanese pers nagenoeg onvermeld en HOXHA en BALLUKU, in 1972 op bezoek in de Chinese hoofdstad, spraken hun verontrusting uit over de banden tussen China en Amerika. Waarnemers meenden een verkoeling te kunnen afleiden uit de afwezigheid van een Chinese delegatie op het 6e AAP-congres (1971) en SHEHU's uitspraak aldaar: "Albanië steunt niet op één as".*)

Ook de sterk toegenomen belangstelling voor en stimulering tot Westeuropese eenheid en Atlantische militaire samenwerking, waarvan China de laatste tijd heeft blijk gegeven wordt, ook al staat daarbij de anti-Sowjet opstelling centraal, door de Albanen niet gevolgd. Hun mening dat "bondgenootschappen als het Warschau Pact en de NAVO niet dienen tot bescherming van kleinere leden, maar om ze onder contrôle te houden" en dat "China de kleine mogendheden tegen dit 'gezamenlijk imperialisme' wil beschermen en ze helpen op eigen kracht te steunen" strookt, uiteraard alleen voor wat de NAVO betreft, duidelijk niet meer met het huidige Chinese standpunt tegenover deze alliantie. Hetzelfde geldt voor de EG, volgens het Albanese partijdagblad Zeri i Popullit "een nieuwe supermacht die tracht te groeien en zich te ontwikkelen ten koste van het bloed en het zweet van de arbeiders van Europa en van andere landen". De recente Chinese beslissing om een ambassadeur te accrediteren bij de EG kan men dan ook niet anders zien dan als strijdig met wat de AAP

*) Het ontbreken van een Chinese delegatie is wellicht verklaarbaar in het licht van de crisis binnen de leiding van de CPC als gevolg van de mislukte coup van LIN PIAO c.s., enkele weken tevoren.

(in haar statuten) impliciet stelt: men "vecht voor broederlijke vriendschap en samenwerking met de volkeren van de socialistische landen en voor vriendschap met alle volkeren van de wereld". Samenwerking met een hiervoor als "supermacht" gequalificeerde EG moet door Albanië uitgesloten worden geacht. Op het gebied van de diplomatieke betrekkingen is de laatste jaren aan Albanese zijde een groeiende activiteit duidelijk waarneembaar; niet alleen op de Balkan (Roemenië, Joegoslavië en Griekenland met name) maar ook, vooral sinds 1970, ten opzichte van Westeuropese landen als Denemarken, Zwitserland, België en Nederland.

Vertraagde ter beschikkingstelling en vermindering van de economische hulp die China verleent aan Albanië - een model van wat Peking voor een Derde Wereldland wenst te betekenen bij de ontwikkeling - bracht SHEHU er onlangs toe met nadruk te wijzen op de belangeloosheid van de steun en de mogelijkheid en noodzaak om op eigen benen te staan.

Een duidelijke overlapping van Chinese en Albanese visies vindt plaats ten aanzien van de dialoog tussen de beide super-mogendheden Amerika en de Sowjet Unie, en die tussen Moskou en de kleine landen, al dan niet behorend tot haar invloedssfeer.

De gesprekken om te komen tot beperking van strategische wapens (SALT) beogen, volgens Zeri i Popullit, niets anders dan "een belangrijke schakel in de politiek-militaire collaboratie tussen Washington en Moskou". De door de Sowjet Unie geïnspireerde Conferentie voor Europese Veiligheid en Samenwerking (CEVS) is in Chinees-Albanese ogen "een conferentie om de on-veiligheid te vergroten" omdat zij "tegengesteld is aan de werkelijke belangen van de Europese volkeren en aan de veiligheid op het continent". En passant de Weense gesprekken over wederzijds troepenvermindering (MBFR) kritiserend waarschuwde Albanië's vertegenwoordiger bij de Verenigde Naties, Reis MALILE, voor het feit dat: "Terwijl ze praten over Europese vrede en stabiliteit en vermindering van troepen en wapens, intensiveren de Verenigde Staten en de Sowjet Unie hun bewapeningswedloop en bouwen zij aan hun arsenalen in Europa. Terwijl de gesprekken doorgaan in Genève en Wenen zendt de Sowjet Unie complete divisies naar Oost-Europa...."

Het Sowjet plan van een collectief Aziatisch Veiligheidssysteem is volgens Chinezen en Albanezen een "gevaarlijk complot van Sowjet sociaal-imperialisten, een streven naar expansie en hegemonie, een revisionistische demagogie van nieuwe Kremlin-tsaren", omdat het systeem, aldus Zeri i Popullit, "eerst en vooral tegen de Chinese Volksrepubliek,

de ware verdediger van de soevereine belangen van kleine volkeren en landen in Azië, is gericht".

Evenals China ageert ook Albanië tegen de vanuit Moskou geleide supra-nationale economische tegenhanger van het Warschau Pact, de COMECON, waar "het Sowjet-kapitaal de economische politiek en de ideologische wet voorschrijft" en "beginselen en doelstellingen diametraal in strijd zijn met een socialistische economie".*)

Standpunt ten aanzien van de internationale communistische beweging

Omdat de AAP in haar partijstatuten reeds verklaart dat "de heersende groep Sowjet-revisionisten de voornaamste vijand binnen de internationale communistische beweging" is, worden alle door de CPSU en de Moskou-getrouwe partijen genomen initiatieven per definitie als revisionistisch en contrarevolutionair veroordeeld.

Over de voorbesprekingen in het kader van de op handen zijnde conferentie van Europese CP'en verklaarde HOXHA in een redevoering op 3 oktober 1974: "In navolging van hun CHROESTSJOW-trouwe, verraderlijke lijn organiseerden de CPSU-leiders een bijeenkomst van Europese revisionistische partijen om die hun eigen visie op te dringen en onder controle te houden, om te bewijzen dat zij niet geïsoleerd zouden zijn en de CPSU het centrum van het wereldcommunisme zou zijn".***) Zeri i Populit noemde de ontmoeting van 28 CP'en in Warschau (16-18 oktober 1974), waarop HOXHA doelde een "contrarevolutionaire vergadering in dienst van het sociaal-imperialisme".

De wereldconferentie van CP'en, waartoe op langere termijn de Europese conferentie een aanloop vormt, heeft in het verleden de Albanen al eens de veroordeling ontlokt "een ongebreidelde anti-Chinese hetze en hysterie" te zijn en opgezet voor de "isolatie van de AAP, de CPC en de marxistisch-leninistische partijen". Voor de derde wereldconferentie (5 tot 17 juni 1969) verklaarde het Albanese persbureau ATA: "Het bijeenroepen van een grote revisionistische vergadering is voor de Kremlin-leiders niet alleen een belangrijke kwestie van prestige, maar ook een van de meest intrigerende problemen van hun carrière,

*) Vanzelfsprekend is Albanië zelf al enige jaren uit de COMECON getreden, zoals het dat ook met het Warschau Pact had gedaan.

***) Het Chinese persbureau NCNA, dat bijeenkomsten als deze pleegt dood te zwijgen, liet in een publicatie van HOXHA's rede onder meer ook deze passage achterwege.

onweerlegbaar verbonden met hun wereldstrategie en met hun hegemonistische en expansionistische politiek".

De AAP en de ML-partijen

Met de CPC stelt de AAP zich model als het enig juiste alternatief binnen de internationale communistische beweging; zij is "de revolutionaire eenheid in die beweging die het glorieuze vaandel van de grote ideeën van MARX, LENIN en STALIN hoog houdt" (Statuten AAP). Na het volledig in de openbaarheid treden van het Sowjet-Albanees en Sino-Sowjet conflict waren buiten Oost-Europa tal van nieuwe, thans op Peking georiënteerde groeperingen en partijen ontstaan naast de Moskou-getrouwe CP'en en die in Albanese ogen "revisionistische partijen" waren die zich hadden "omgevormd tot partijen van het sociaal-democratische type, lakeien van de bourgeoisie, stakingbrekers en beschermers van de kapitalistische maatschappij-orde". Sinds 1963 verschaft de AAP deze marxistisch-leninistische (ML-) partijen financiële en materiële steun.

HOXHA achtte de ontwikkeling van de ML-beweging dusdanig dat hij op een partijbijeenkomst eind 1968 constateerde dat de beweging een "nieuwe fase" was ingegaan. Hij verklaarde tevens dat het de ML-partijen vrij stond om "onbelemmerd, binnen de nationale grenzen, te beslissen over de oplossing van de nationale vraagstukken" en dat volstrekte gelijkheid bestond tussen de grote en kleine partijen. Duidelijke verwijzingen naar, zijns inziens, de ontbrekende autonomie en de ongelijkheid binnen de kring van partijen rond de CPSU. Voor de oprichting van een nieuwe Internationale, meermalen door ML-partijen gesuggereerd, achtte HOXHA, en met hem de CPC-leiders, "de tijd nog niet rijp". In dat standpunt schijnt vooralsnog geen wijziging te zijn gekomen. Om dezelfde reden vinden AAP en CPC multilaterale partijbijeenkomsten ongewenst, stimuleren zij slechts bilaterale contacten voor het uitwisselen van ervaringen en ontvangen zij in dat kader op gezette tijden de delegaties van marxistisch-leninistische zusterpartijen in Peking en Tirana.

Recente ontwikkelingen binnen de AAP

De AAP is vanaf haar oprichting, op 8 november 1941, altijd sterk dogmatisch en orthodox marxistisch-leninistisch-stalinistisch gebleven,

steunend op een strakke partijdiscipline "waaraan iedereen zonder uitzondering zich dient te onderwerpen" (Zeri i Popullit, oktober 1974). Het isolationisme waarin de partij zich in de jaren '60 terugtrok legde Albanië een verhoogde waakzaamheid tegen alle "kwelijke" buitenlandse invloeden op. Het activeren van deze waakzaamheid geschiedde regelmatig, ook op het (zesde) CC-plenum, op 16 en 17 december 1974, dat nog eens nadrukkelijk opriep tot "revolutionaire oppassendheid op het gebied van de defensie, de cultuur en de ideologie". Ontwikkeling van ideologische strijd tegen buitenlandse invloeden en tegen de welwillende houding jegens hen blijft geboden aangezien (volgens HOXHA in zijn Verzamelde Werken) de Westerse levensstijl gedegeneerd is en corrupt.

"Honderdduizenden westerse toeristen die de Sowjet Unie ieder jaar bezoeken verspreiden daar de bourgeois-ideologie en -levensstijl. Westerse films vullen de schermen in de Sowjet bioscopen en Amerikaanse orkesten en jazz-bands en die uit de andere kapitalistische landen zijn favoriet geworden onder de jeugd, terwijl de westerse mode-shows in de Sowjet Unie in trek zijn". De bourgeois-ideologie is, aldus Zeri i Popullit, dan ook "een onderdeel geworden van de kapitalistische superstructuur die rust op de staatskapitalistische fundering welke thans in de Sowjet Unie is gelegd". Voor "degenererende invloeden" als deze dient het puriteinse Albanië gespaard te blijven.

De zuivering van Beqir BALLUKU

Het ontslag van de minister van Defensie, tevens hooggeplaatst Politburo-lid van de AAP, Beqir BALLUKU, en diens geruisloze verdwijning uit de Albanese machtshiërarchie is de meest opmerkelijke ontwikkeling van de laatste tijd binnen de partij geweest. BALLUKU, die zich tijdens de Tweede Wereldoorlog had onderscheiden en in 1941 mede-oprichter van de AAP was, werd in 1948 in de top van de partijleiding opgenomen en werd datzelfde jaar stafchef van de Albanese strijdkrachten.

In 1953, tijdens zijn verblijf in Moskou voor studie aan de Militaire Academie aldaar, werd hij benoemd tot minister van Defensie. BALLUKU, bij de afschaffing van militaire rangen in 1966 kolonel-generaal, bleef in deze functie tot zijn zuivering in juni of juli 1974.

Het was BALLUKU's afwezigheid sinds 18 juni, maar vooral op de Dag van het Leger (9 juli), die duidelijk maakte dat zijn positie

belangrijk moest zijn aangetast. Op het (vijfde) plenum van de AAP, op 25 en 26 juli 1974, dat door partijleider HOXHA zelf werd toegesproken, was blijkens het communiqué na afloop uitsluitend gesproken over "het verder versterken van de defensie van het land" en waren er "de daarvoor geëigende maatregelen genomen". Uit het partijblad Bashkimi van 12 september 1974, dat een lijst publiceerde van kandidaten voor de naderende verkiezingen voor de nieuwe Volksassemblee, bleek dat behalve BALLUKU ook zijn vice-minister van Defensie, tevens CC-lid Rahman PARLLAKU, niet meer verkiesbaar zou zijn. Radio Free Europe (RFE) sprak op 6 november van "verschuivingen in hoge militaire functies en in het politieke militaire directoraat". Tot nog toe is over de juiste omvang van de zuiveringen nog weinig bekend en in het openbaar is BALLUKU noch PARLLAKU met name bekritiseerd. De 62-jarige Mehmet SHEHU, premier en Politburo-lid van de AAP, is echter inmiddels ook minister van Defensie geworden. SHEHU heeft zijn militaire opleiding in Italië gehad en diende in de Spaanse Burgeroorlog als brigadecommandant.

Ook de reden voor de zuivering van BALLUKU c.s. is (nog) niet bekend. Waarnemers menen die echter te kunnen afleiden onder meer uit een publicatie van professor Bujar HOXHA in het partijdagblad Zeri i Popullit van 14 december 1972. Het artikel keert zich fel tegen "theorieën en visies, door externe en interne vijanden verspreid, die de overmacht en onoverwinnelijkheid van Amerika en de Sowjet Unie benadrukken" en veroordeelt deze houding als "fatalistisch". Deze aanval zou een versluisde kritiek zijn op BALLUKU c.s., waaruit valt af te lezen dat volgens de gezuiverden Albanië zich uiteindelijk bij een van de twee supermogendheden zou moeten aansluiten. Het is een interessante vraag voor wie BALLUKU dan had willen kiezen. De Sowjet Unie lijkt waarschijnlijker dan Amerika.

Evenzeer kan met zich afvragen of opmerkingen als bijvoorbeeld in het partijtheoretisch tijdschrift Rruga e Partise (no. 3, maart 1975) het karakter van nabeschouwing van de zuiveringen dragen, of dat zij betekenen dat nog niet alle dissidenten konden worden onderkend, (zoals ook in de Chinese pers het geval is geweest enige tijd na de zuivering van de minister van Defensie, LIN Piao c.s.). Rruga e Partise schreef: "het is bekend dat onze huidige binnenlandse vijand niet dezelfde is als gisteren. De huidige binnenlandse vijand

verschijnt niet met ons van aangezicht tot aangezicht. Binnenlandse vijanden gebruiken zeer gevarieerde methoden, vooral zij die gewone agenten en spionnen van imperialistische staten, Sowjet sociaal-imperialisten of andere staten waar revisionistische klikken de macht hebben, geworden zijn".

Campagne tegen de bureaucrativering

De grootscheepse beweging tegen "bureaucratische overbodigheid en inefficiency" die begin april met de leuze van HOXHA "Als de klasse spreekt, spreekt het bureaucratisme niet" officieel werd ingezet, is volgens sommige waarnemers een op lokaal niveau gegeven uitbreiding aan de zuivering van BALLUKU. Weliswaar wijzen de eerste concrete gegevens over de campagne in de richting van drastische inkrimpingen van personeel in het staats- en partijapparaat, maar een duidelijk verband met ideologische dissidentie ontbreekt.

Eerder lijkt de campagne aan te sluiten bij de algemeen geboden waakzaamheid tegen "bourgeois-afwijking en elite-vorming", omdat overbezetting in staats- en partijorganen de leegloop onder de ambtenaren bevordert waardoor het revolutionair élan verdwijnt. Vorig jaar juli merkte Rruga e Partise reeds op dat "sommige mensen nog steeds de neiging vertonen meer uit de gemeenschap te halen dan eraan bij te dragen".

De economische gevolgen van het beperken van het ambtenarenbestand zijn: belangrijke bezuinigingen en talrijke werkkrachten die, vrijgekomen door de opheffing van hun arbeidsplaatsen, in de productiesector kunnen worden ingezet. Zo meldde Zeri i Popullit op 30 april j.l. dat door het herzien van de "organieke lijst" in een middelgrote stad in Albanië liefst 341 personen bij de productie konden worden ingeschakeld.

Op deze wijze geeft de huidige campagne niet onaanzienlijke nieuwe impulsen aan de industriële en agrarische productie, waarvan de nationale economie, die door de sterk gestegen import-prijzen nadelig beïnvloed heet te zijn, volgens de officiële Albanese opinies zal profiteren.

*

* * *